

Erfaringer fra retssagsadvokaten: Sådan forbereder du dig til en procedure

Georg Lett
Attorney

Georg Lett, der er en af landets mest erfarne retssagsadvokater, har i de to foregående artikler fortalt om [forelæggelsen i en retssag](#), og om [de svære vidneafhøringer](#), og nu kan du få Georg Letts tips og erfaringer til at klare proceduren. Det er tid til de afsluttende bemærkninger i retssagen.

Serien er oprindeligt en del af podcasten 'På forkant med juraen', hvor journalist Magnus Krabbe interviewer Georg Lett. Du kan [lytte til afsnittet om proceduren her](#) - eller læse videre for de vigtigste pointer.

Georg, nu er vi kommet til den store finale, nemlig proceduren. Hvad synes du om at procedere?

Jeg kan godt lide det, for klientens afgørende synspunkter kommer til orde.

Jeg beskæftiger mig meget med komplekse sammenhænge, og det betyder, at den første mulighed for at få indført retten i de her komplekse forhold er til selve forelæggelsen og den anden er med de her vidneafhøringer, som typisk er med repræsentanter for den virksomhed, man repræsenterer. De kan komme med nogle andre vinkler på det komplicerede sagsforløb eller tekniske spørgsmål, man har med at gøre.

Til sidst er så proceduren som den sidste mulighed for at få forklaret, hvorfor det resultat, man gerne vil opnå, er rimeligt.

Det er vel også den endelige eksamen i sådan en retssag?

Ja, men det er faktisk det område, som advokater med lille erfaring traditionelt klarer bedst.

Og det tror jeg, fordi det minder lidt om det, man beskæftiger sig med på universitetet. At analysere et begivenhedsforløb og fremlægge det. Men det er klart, at det også kan gøres på forskellige måder og med forskellig succes.

Med hensyn til hvordan en procedure skal gribes an, er det nemmere at give ret faste retningslinjer, end det for eksempel er med håndteringen af vidneforklaringer.

Vil du opsummere de tre dele, der er i en procedure?

Sager er forskellige, men traditionelt er der først det, jeg vil kalde argumenterne. Altså hvorfor har jeg ret? Her skal du forklare retten det resultat, du ønsker opnå, er i overensstemmelse med den gældende ret.

Derefter gennemgår du relevante domme inden for det område, sagen skal afgøres på.

Og så er der endelig en henvisning til den relevante litteratur, altså de juridiske værker, som du støtter dig på.

Lad os tale om argumentationen først. Du siger, at her er dommerne på hjemmebane. Hvad mener du med det?

Dommerne er vant til at analysere et stof, og nu har de fået hele stoffet forelagt gennem forelæggelsen, de har læst ekstrakten, og de har fået vidneforklaringen, så de har faktum på plads.

»

I den gennemsnitlige sag er det her, advokaten i virkeligheden bibringer retten med mindst, men det er en væsentlig del af sagen. Det er sidste chance for at sætte faktum i det rigtige lys og skrue det sammen på den rigtige måde.

Georg Lett, Advokat

Og jeg plejer at sige, det er ikke nok at have ret, resultatet skal også være rimeligt. Ellers er der en risiko for, at dommerne finder frem til et mere rimeligt resultat.

Hvad meget kan en god procedure rykke?

Jo højere du kommer op i instanserne i Højesteret, er der blandt advokater lidt tvivl om, hvorvidt proceduren overhovedet rykker noget, fordi dommerne er så velforberedte.

Men omvendt er der også en klar opfattelse af, at dommerne ikke de ikke vil undvære proceduren, fordi de enten bliver bestyrket eller svækket i den retning, de har taget.

Du siger, at argumentationen er den vigtigste del af proceduren. Hvorfor?

I argumentationen laver du en analyse af et faktum og et argument.

I den juridiske verden deler vi en opfattelse af, hvad juraen går ud på. Vi har en fælles referenceramme, så det er ikke nødvendigt at henvise til paragraffer hele tiden, når du fortæller om begivenhedsforløbet, hvorfor det nu var ansvarspådragende eller ikke ansvarspådragende at handle på den givne måde i den givne sammenhæng.

Hvis du er god til at analysere begivenhedsforløbene nede i detaljer, kommer du frem til de punkter, der afgør, om der er ansvar eller ej.

Lad os tale lidt om henvisningen til de relevante domme. Hvad er vigtigt at holde sig for øje?

”

For det første skal dommene være virkelig relevante, og så skal du begrænse dig og tage de 2-4 domme, som er nærmest ved det emne, I diskuterer. Det er sjældent hensigtsmæssigt at gennemgå mere.

Georg Lett, Advokat

Brug i stedet lidt kræfter på dels at forklare, hvad sagen gik ud på, i stedet for bare at læse det medfølgende resume op, for det har dommeren typisk også selv gjort.

Hvis du skal bibringe dommeren noget mere, så skal du forklare, hvad går den her dom ud på, hvorfor den er relevant, og hvad det er, du gerne vil vise.

Og så vil du typisk finde en sætning eller to i præmisserne, der er vigtige i forhold til, hvad dommen går ud på.

Det er lidt den samme teknik, som vi talte om i forbindelse med forelæggelsen?

Ja, det handler om at anskueliggøre, hvad der er vigtigt.

Det forfærdelige er, at nu om dage bliver domme tykkere og tykkere. Du kan have domme på flere hundrede sider, og præmisserne bliver længere og længere, så det giver ikke mening, at du læser for meget op.

”

Du skal vælge, hvad er det, du virkelig gerne vil fremhæve.

Georg Lett, Advokat

Hvad gør sig gældende i den sidste del af proceduren, hvor du skal udvælge relevant litteratur?

De fleste tager for meget og for meget generelt med. Du skal ikke læse op af litteraturen, du skal referere den og sige, hvilken side det står på.

Jeg tror, de fleste advokater gør sig skyldige i at uddelegere de her samlinger af domme og litteratur til en fuldmægtig eller en studerende, som ikke altid har forudsætningerne for at overskue, hvad der er væsentligt. Det betyder, at de ofte har for mange ting med. Det betyder, at det bliver endnu mere vigtigt, at du i din procedure er meget præcis med, hvad der har betydning for den her sag.

Hvordan forbereder du en procedure?

Når jeg kommer til proceduren, har jeg arbejdet med forelæggelsen og lært sagen at kende, og jeg har tænkt vidneafhøringen igennem, så alt det er på plads. Så læser jeg det sammenfattende processkrift, og så lægger jeg det væk og begynder forfra.

Dommerne har læst det sammenfattende processkrift, så derfor er den en god ide at lægge det hele til side og finde ud af, hvordan du nu skal præsentere den her sag og prøve noget helt andet.

Det pudsige ved det er, at det giver pote ved, at du får dommernes opmærksomhed, fordi de nu hører noget, de ikke har hørt før.

”

Hvis det er en kompleks sag, er det en god ide at indlede med en indholdsfortegnelse.

Georg Lett, Advokat

Typisk har sådan en sag flere klumper, der falder forskelligt, og de skal selvfølgelig præsenteres i en logisk rækkefølge. Når du så skifter, skal du gøre retten opmærksom på, at du har færdiggjort et punkt og skifter til det næste.

Hvilken forskel gør det, om man er sagsøger eller sagsøgte?

Sagsøgeren kan gøre som, jeg siger her, fordi sagsøgeren er den første. Den sagsøgte kan følge samme procedure, men ved ikke, om der er noget, der skal vinkles anderledes efter, modparten har talt.

Det, der kan være ubehageligt, er, hvis du har en rigtig dygtig modpart, som har fremstillet sin synspunkter med stor styrke og overbevisning. Og nu er det din tur, og du kigger i dit manuskript, hvor du kan se, at du har en meget tør og teknisk indledning, som du skal igennem.

Det er altså ikke smadder godt at begynde på den måde. Du skal lige have genoprettet den mentale balance i retslokalet, så du kan starte med nogle meget enkle hovedsynspunkter, eller du kan simpelthen lægge ud med at sige, at det helt forkert, det min modpart lige har sagt, og så komme med 2-3 helt centrale grunde.

”

Du vækker opmærksomheden med dine hovedbudskaber, som kommer til at stå lige over det, den anden part har sagt, i stedet for at dit budskab kommer meget langt henne i forløbet.

Georg Lett, Advokat

Men det er jo ikke noget, du kan forberede?

Nej. Jeg gør typisk det, at jeg deler mit papir i to, og på den ene side skriver jeg, hvad min modpart siger og på den anden skriver jeg, hvad jeg skal sige.

Jo mere rutineret du bliver, desto bedre bliver du til at omstrukturere dit indlæg efter det, der sker i første runde, hvis du skal tale som nummer to.

Jeg ved, du har en kæphest, og det er, at du synes, mange advokater taler for hurtigt?

Dit budskab skal bundfældes af dommerne, og derfor er mit råd altid til utrænede advokater: Tal langsomt.

Det betyder meget, at du sætter tempoet ned, for det øger tilegnelsen, når du forklarer komplicerede ting. Og det er endnu værre, hvis du ikke holder nogle pauser.

Jeg har hørt rutinerede advokater tale hurtigt, men så holder de en pause, og så tilhørerne lige kan fordøje det i løbet af 3-5 sekunder.

Hvad er din bedste procedure?

En af de bedste, jeg har haft, var min sidste i Højesteret. Det var en sag, som virkelig betød meget for klienten. Det var en stor virksomhed mod en forbruger, og det er altid sårbart. Hvis den store virksomhed taber, vil pressedækningen være enorm, til gengæld står der ingenting i avisen, hvis de vinder.

Det var en superkompliceret juridisk analyse af faktum, som skulle ud på mange små bidder. Jeg havde skrevet en meget grundigt sammenfattende processkrift, hvor alt var nøje tilrettelagt, og da jeg så kom til proceduren, satte jeg det sammen på en helt anden måde.

Og der følte jeg den der lækre fornemmelse af, at budskaberne kom i den helt rigtige rækkefølge, og jeg kunne se på dommerne, at det blev forstået.

Det var en forholdsvis lang procedure. Jeg procederede i to timer, og det er lang tid at procedere

Men det er det, jeg synes, der er så fantastisk ved at procedere, for du kan regne med, at de er interesserede i det, du siger.

Hvad er dit bedste råd til advokater, der skal forberede en procedure?

Vær saglig, klar og systematisk, så det står klart for retten hvilke synspunkter, der gør sig gældende, og så de forstår, hvad du har sagt.

Alle detaljerne og meget af det, vi har talt om, kan komme ovenpå, når man bliver mere erfaring, men det saglige, det klare og det systematiske bør alle have på plads.

Det var tredje og sidste artikel i føljetonen om at blive en dygtig retssagsadvokat. Du kan lytte til alle de afsnit i [vores podcast 'På forkant med juraen'](#).